

Finanční arbitr

Legerova 1581/69, 110 00 Praha 1 – Nové Město, Tel. +420 257 042 094,
ID datové schránky: qr9ab9x, e-mail: arbitr@finarbitr.cz, <https://www.finarbitr.cz>

Navrhovatel

Zástupce

Mgr. Miroslav Krutina
advokát
IČO 630 60 990

Instituce

Česká pojišťovna a.s.
IČO 452 72 956
Spálená 75/16
11000 Praha 1

Č. j. FA/SR/ZP/1301/2016 - 3
Praha 13. 6. 2018

Rozhodnutí o námitkách

Finanční arbitr příslušný k rozhodování sporů podle § 1 odst. 1 zákona č. 229/2002 Sb., o finančním arbitrovi, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o finančním arbitrovi“), rozhodl v řízení zahájeném dne 27. 6. 2016 podle § 8 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi na návrh Navrhovatele proti Instituci, vedeném podle tohoto zákona a zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „správní řád“), ve věci určení neplatnosti pojistné smlouvy č. ■ ze dne 18. 10. 2005 a zaplacení částky ve výši 25.090 Kč s příslušenstvím, o námitkách Navrhovatele podaných dne 18. 12. 2017, č. j. FA/28800/2017, proti nález finančního arbitra ze dne 1. 12. 2017, č. j. FA/32128/2017, takto:

Námitky navrhovatele, ■, doručené finančnímu arbitrovi dne 18. 12. 2017, č. j. FA/28800/2017, se zamítají a nález finančního arbitra ze dne 1. 12. 2017, č. j. FA/32128/2017, se podle § 16 odst. 2 zákona o finančním arbitrovi potvrzuje.

Odůvodnění:

1. Řízení o návrhu

Navrhovatel se domáhá určení neplatnosti pojistné smlouvy o životním pojištění, kterou uzavřel s Institucí v omylu, dále pro rozpor pojistné smlouvy se zákonem a pro neurčitost pojistné smlouvy, a zaplacení částky ve výši rozdílu mezi vzájemně poskytnutými plněními z titulu práva na vydání bezdůvodného obohacení nebo jako doplatek odkupného se zákonným úrokem z prodlení.

Finanční arbitr rozhodl ve sporu mezi Navrhovatelem a Institucí nálezem ze dne 1. 12. 2017, č. j. FA/32128/2017 (dále jen „Nález“).

Při rozhodování finanční arbitr vyšel ze zjištění, že Navrhovatel a Instituce uzavřeli dne 18. 10. 2005 pojistnou smlouvu č. ■ označenou jako *Životní pojištění DYNAMIK*, s počátkem pojištění dne 19. 10. 2005 a pojistnou dobou 32 let, jejímž předmětem bylo pojištění pro případ smrti nebo dožití Navrhovatele s pojistnou částkou pro případ smrti ve výši 100.000 Kč, pojištění zproštění od placení pojistného a úrazové pojištění dospělých (dále jen „Pojistná smlouva“). Navrhovatel se v Pojistné smlouvě zavázal platit Instituci měsíční pojistné v celkové výši 450 Kč, z toho 150 Kč za úrazové pojištění. Pojistná smlouva byla ukončena na základě žádosti Navrhovatele s výplatou odkupného ve výši 16.760 Kč dne 24. 7. 2013. Ze shromážděných podkladů finanční arbitr zjistil, že Navrhovatel zaplatil Instituci pojistné za všechna sjednaná pojištění v celkové výši 41.850 Kč.

Finanční arbitr s ohledem na zásadu procesní ekonomie a s odkazem na konstantní soudní judikaturu přednostně posoudil námitku promlčení, kterou v řízení vznesla Instituce proti právu Navrhovatele dovolat se relativní neplatnosti Pojistné smlouvy a proti právu na vydání bezdůvodného obohacení pro případ absolutní neplatnosti Pojistné smlouvy.

Finanční arbitr ze shromážděných podkladů nezjistil, že by se Navrhovatel u Instituce dovolal relativní neplatnosti Pojistné smlouvy ve smyslu § 49a ve spojení s § 40a zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „starý občanský zákoník“), před uplynutím promlčecí doby (§ 101 starého občanského zákoníku); finanční arbitr proto ani neposuzoval, zda Instituce nebo pojišťovací zprostředkovatel uvedli Navrhovatele při uzavření Pojistné smlouvy v omyl.

K nároku Navrhovatele na vydání bezdůvodného obohacení pro případ absolutní neplatnosti Pojistné smlouvy finanční arbitr zjistil, že v červenci roku 2013 se Navrhovatel dozvěděl o tom, že Instituce z ukončené Pojistné smlouvy vyplatila plnění, které neodpovídá částce, kterou očekával (zaznamenal svoji majetkovou újmu, resp. zjistil, že se na jeho úkor Instituce v souvislosti s Pojistnou smlouvou bezdůvodně obohatila). Finanční arbitr dovodil, že pokud Navrhovatel od července roku 2013, kdy počala běžet subjektivní promlčecí doba ve smyslu § 107 odst. 1 starého občanského zákoníku, svá práva po dobu dvou let u soudu (finančního arbitra) neuplatnil, právo na vydání bezdůvodného obohacení se v celém rozsahu promlčelo nejpozději v měsíci červenci roku 2015.

Finanční arbitr se v Nálezu nezabýval během desetileté objektivní promlčecí doby práva na vydání bezdůvodného obohacení, neboť pro promlčení nároku postačí uplynutí jedné z promlčecích dob (objektivní nebo subjektivní). Finanční arbitr současně nedovodil použití desetileté promlčecí doby podle § 8 zákona č. 37/2004 Sb., o pojistné smlouvě a o změně souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o pojistné smlouvě“), protože nárok Navrhovatele uplatněný v řízení před finančním arbitrem nevznikl v souvislosti s pojistnou událostí v životním pojištění (smrt nebo dožití pojištěného).

Finanční arbitr nezjistil, že by námitka promlčení nároku Navrhovatele na vyplacení částky ve výši 25.090 Kč vznesená Institucí v řízení nebyla důvodná nebo že by ji Instituce vznesla v rozporu s dobrými mravy. Protože finanční arbitr na základě shromážděných podkladů nezjistil ani tvrzený právní zájem Navrhovatele na určení neplatnosti Pojistné smlouvy, návrh podle § 15 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi v části týkající se životního pojištění ve výroku II. Nálezu zamítl.

Jelikož finanční arbitr není příslušný rozhodovat ve sporu z úrazového pojištění a pojištění zproštění od placení pojistného, řízení v těchto částech podle § 14 odst. 1 písm. a) zákona o finančním arbitrovi (pro nepřipustnost návrhu ve smyslu § 9 písm. a) zákona o finančním arbitrovi) ve výroku I. Nálezu zastavil.

3. Námítky Navrhovatele proti Nálezu

Navrhovatel napadá výrok I. a II. Nálezu a namítá, že finanční arbitr nepřihlédl ke všem tvrzeným skutečnostem, nezjistil dostatečně skutkový stav a že právní závěry v Nálezu jsou vadné.

Navrhovatel nesouhlasí s výkladem finančního arbitra o promlčení práva na vyplacení odkupného ve tříleté promlčecí době a s odkazem na významovou odlišnost výrazů „plnění z pojištění“ a „pojistné plnění“ použitých v § 8 zákona o pojistné smlouvě se dovolává použití desetileté promlčecí doby. Navrhovatel namítá, že se finanční arbitr v Nálezu nevypořádal s rozhodnutím Ústavního soudu ze dne 22. 11. 2016, sp. zn. IV. ÚS 2989/16, podle kterého měl finanční arbitr zvolit pro spotřebitele nejpříznivější výklad, tedy takový, že v desetileté promlčecí době se promlčují plnění ze životního pojištění, kterým je i odkupné.

Navrhovatel namítá, že finanční arbitr nepřípustně použil *analogii iuris*, když v části 7.6. Nálezu konstatoval, že Navrhovatel neprokázal naléhavý právní zájem na určení neplatnosti Pojistné smlouvy. Navrhovatel argumentuje, že naléhavý právní zájem odpovídá § 80 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „občanský soudní řád“), zatímco § 142 odst. 1 správního řádu, jímž se řízení před finančním arbitrem řídí, vyžaduje prokázání, že určení právního vztahu je nezbytné pro uplatnění práv Navrhovatele. Navrhovatel spojuje právní zájem na určení neplatnosti Pojistné smlouvy s rizikem doměření sankcí ze strany správce daně za neoprávněné snížení daňového základu o zaplacené pojistné, přičemž Navrhovatel podle svého tvrzení potřebuje rozhodnutí o neplatnosti Pojistné smlouvy, aby se následně mohl domáhat těchto případně vyměřených sankcí vůči Instituci.

Navrhovatel dovozuje, že námitku promlčení vnesla Instituce v rozporu s dobrými mravy a odkazuje na rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 22. 8. 2002, sp. zn. 25 Cdo 1839/2000 a rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 13. 3. 2014, sp. zn. 25 Cdo 2593/2011. Navrhovatel argumentuje, že neplatnost Pojistné smlouvy zavinila výhradně Instituce, která připravila její vadný text a postavila produkt investičního životního pojištění na klamavé obchodní strategii bez zveřejnění klíčových nákladů produktu a která nadále, s vědomím o jejich neplatnosti, uzavírá další pojistné smlouvy se svými klienty. Navrhovatel současně namítá, že zánik nároku v důsledku promlčení by pro něj znamenal nepřiměřeně tvrdý postih ve srovnání s rozsahem a charakterem jím uplatňovaného práva. Navrhovatel dovozuje, že finanční arbitr v souladu s rozhodnutím Ústavního soudu ze dne 8. 11. 2016, sp. zn. III. ÚS 2700/15, musí zohlednit dlouhodobý charakter investičního životního pojištění.

Navrhovatel požaduje, aby finanční arbitr Nález změnil a zcela vyhověl podanému návrhu.

4. Vyjádření Instituce k námitkám Navrhovatele

Instituce se ztotožňuje se závěry finančního arbitra v Nálezu, že záměrem zákonodárce nebylo ochránit desetiletou promlčecí lhůtou jakékoli plnění z pojištění, ale pouze pojistné plnění ze životního pojištění a odkazuje na důvodovou zprávu k § 8 zákona o pojistné smlouvě, na volné zaměňování pojmů „plnění z pojištění“ a „pojistné plnění“ v § 24 zákona o pojistné smlouvě a na § 635 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „nový občanský zákoník“). K rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 22. 11. 2016, sp. zn. IV. ÚS 2989/16, na základě kterého se Navrhovatel dovolává výkladu pro spotřebitele příznivějšího, Instituce argumentuje, že předložený případ měl přímou vazbu na text spotřebitelské smlouvy a na výklad jejích ujednání, a namítá, že ve vztahu mezi Navrhovatelem a Institucí vůle stran nemohla mít při uzavření Pojistné smlouvy žádný vliv na charakter a délku promlčecích lhůt, citované rozhodnutí Ústavního soudu ani § 55 odst. 3 starého občanského zákoníku tak nelze aplikovat.

K Navrhovatelem tvrzenému právnímu zájmu na určení neplatnosti Pojistné smlouvy Instituce argumentuje, že nemá za prokázané, že Navrhovatel si v souvislosti s Pojistnou smlouvou snižoval daňový základ. Avšak i za předpokladu, že tak činil, měl v souladu s § 15 zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o daních z příjmů“), ve zdaňovacím období, ve kterém pojištění zaniklo, zákonnou povinnost přistoupit k dodatečnému zdanění příjmu a tento příjem měl svou výší odpovídat částkám, o které byl poplatníkem v příslušných letech z důvodu zaplaceného pojistného základ daně snížen. Pokud tak Navrhovatel neučinil, nemůže to být Instituci přičítáno k tíži. Instituce v tvrzených daňových aspektech naléhavý právní zájem Navrhovatele na určení neplatnosti Pojistné smlouvy neshledává.

Instituce se ztotožňuje se závěrem finančního arbitra v Nálezu, že nevznesla námitku promlčení v rozporu s dobrými mravy. K námitce Navrhovatele, že by měl být zohledněn dlouhodobý charakter životního pojištění, Instituce argumentuje, že pojistné smlouvy nejsou jedinými smlouvami, které jsou uzavírány na dlouhou dobu (např. smlouvy o hypotečním

úvěru), délka pojistné doby tedy podle Instituce nemůže být faktorem podstatným pro posouzení otázky, zda je námitka promlčení přípustná. Instituce tvrdí, že Navrhovatel neuvedl žádné závažné důvody, které mu mohly zabránit ve včasném uplatnění nároku. V daném případě se podle Instituce jedná o běžný běh promlčecí doby, která marně uplynula vinou nečinnosti Navrhovatele.

Instituce navrhuje, aby finanční arbitr napadený Nález potvrdil.

5. Řízení o námitkách

Finanční arbitr podle § 12 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi rozhoduje podle svého nejlepšího vědomí a svědomí, nestranně, spravedlivě a bez průtahů a pouze na základě skutečností zjištěných v souladu se zákonem o finančním arbitrovi a zvláštními právními předpisy. Ustanovení § 16 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi dává stranám sporu právo podat proti nálezu finančního arbitra odůvodněné námitky, a to v zákonem stanovené lhůtě 15 dnů ode dne doručení písemného vyhotovení nálezu. Včasně podané námitky mají odkladný účinek. Podle § 16 odst. 2 zákona o finančním arbitrovi rozhoduje o námitkách rovněž finanční arbitr, který nález potvrdí nebo změní. Jelikož zákon o finančním arbitrovi upravuje náležitosti námitek a zásady řízení o námitkách pouze částečně, postupuje finanční arbitr ve zbytku podle těch ustanovení správního řádu, která upravují odvolání jako řádný opravný prostředek a průběh odvolacího řízení (srov. § 24 zákona o finančním arbitrovi ve spojení s § 81 a násl. správního řádu).

Finanční arbitr posoudil námitky Navrhovatele jako přípustné odůvodněné námitky ve smyslu § 16 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi ve spojení s § 81 a násl. správního řádu. Finanční arbitr proto přezkoumal soulad Nálezu a řízení, které vydání Nálezu předcházelo, s právními předpisy, správnost napadeného Nálezu pak přezkoumal v rozsahu věcných námitek Navrhovatele (srov. § 141 odst. 9 správního řádu).

5.1. *Postup finančního arbitra v řízení před vydáním Nálezu*

Řízení bylo zahájeno v souladu s § 8 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi na návrh Navrhovatele dne 27. 6. 2016.

Po zjištění, že je k řešení sporu příslušný, finanční arbitr oznámil zahájení řízení Navrhovateli a vyzval ho k odstranění nedostatků návrhu podle § 10 odst. 3 zákona o finančním arbitrovi. Po odstranění nedostatků návrhu finanční arbitr oznámil zahájení řízení Instituci a vyzval ji k vyjádření se k předmětu sporu podle § 11 a předložení dokumentace podle § 12 odst. 6 zákona o finančním arbitrovi.

Protože finanční arbitr strany sporu nepřivedl ke smírnému řešení, po zjištění, že v řízení již shromáždil veškeré relevantní podklady tak, že byl dostatečně zjištěn skutkový stav věci v rozsahu nezbytném pro řádné právní posouzení a spravedlivé rozhodnutí sporu (§ 2 a 3 správního řádu), vyzval jak Navrhovatele, tak Instituci, aby se seznámili se shromážděnými podklady pro vydání rozhodnutí a poskytl oběma stranám přiměřenou lhůtu k vyjádření.

Finanční arbitr následně ve věci samé v mezích své pravomoci a působnosti dané zákonem o finančním arbitrovi rozhodl dne 1. 12. 2017 Nálezem, tedy takovou formou rozhodnutí, kterou mu přikazuje § 15 zákona o finančním arbitrovi. Vzhledem k povaze věci, opakovaným žádostem o prodloužení lhůt k vyjádření a průběžnému doplňování argumentace ze strany Navrhovatele, je finanční arbitr toho názoru, že v řízení postupoval bez průtahů a rozhodl v přiměřené lhůtě (§ 6 správního řádu, § 15 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi). Finanční arbitr rozhodl Nálezem podle svého nejlepšího vědomí a svědomí, nestranně, spravedlivě, respektujíc zásadu legitimního očekávání (§ 2 odst. 4 správního řádu), na základě skutečností zjištěných v souladu se zákonem o finančním arbitrovi a zvláštními právními předpisy.

Nález obsahuje jak výrokovou část, tak detailní odůvodnění a poučení účastníků řízení (§ 68 správního řádu). Odůvodnění Nálezu zachycuje veškeré úvahy finančního arbitra a provedené právní posouzení zjištěného skutkového stavu, včetně uvedení všech právních předpisů, které finanční arbitr aplikoval. Finanční arbitr v Nálezu podrobně rozebral jednotlivá skutková zjištění, která ho vedla k závěru, kdy se Navrhovatel dozvěděl o bezdůvodném obohacení a osobě obohacенého, jakož i dostatečně právně podložil závěry o tom, kdy počala běžet subjektivní promlčecí doba nároku na vydání bezdůvodného obohacení a kdy tato doba Navrhovateli marně uplynula. Finanční arbitr v Nálezu současně odůvodnil, z jakého důvodu se nepoužije desetiletá promlčecí doba podle § 8 zákona o pojistné smlouvě. Finanční arbitr se v Nálezu zabýval i právním zájmem Navrhovatele na určení neplatnosti Pojistné smlouvy. Finanční arbitr tak postupoval nejen v souladu s § 12 zákona o finančním arbitrovi, ale rovněž v souladu se zásadou materiální pravdy, kterou je podle § 3 správního řádu vázán.

Finanční arbitr po posouzení průběhu řízení a všech provedených úkonů v řízení nezjistil, že by nepostupoval v souladu s právními předpisy a že by nectil zásady řízení před finančním arbitrem podle zákona o finančním arbitrovi i zásady správního řízení obsažené v § 2 – 8 správního řádu.

5.2. *Soulad námítky promlčení s dobrými mravy*

Podle § 3 odst. 1 starého občanského zákoníku platí, že výkon práv a povinností vyplývajících z občanskoprávních vztahů nesmí zasahovat bez právního důvodu do práv a oprávněných zájmů jiných a nesmí být v rozporu s dobrými mravy.

Ustálená soudní rozhodovací praxe dovozuje, že námitka promlčení zásadně dobrým mravům neodporuje, protože se jedná o zákonný institut stimulující subjekty k včasnému vykonání jejich subjektivních práv a přispívající k jistotě v právních vztazích. Lze však odmítnout soudní ochranu tomu, kdo zneužije tohoto subjektivního práva na úkor druhého.

Finanční arbitr se již v Nálezu zabýval tím, zda *„uplatnění této námítky je výrazem zneužití práva na úkor účastníka, který marně uplynutí promlčecí doby nezavinil, a vůči němuž by za takové situace zánik nároku na vydání bezdůvodného obohacení v důsledku uplynutí promlčecí doby bylo nepřiměřeně tvrdým postihem ve srovnání s rozsahem a charakterem jím uplatňovaného práva a s důvody, pro které své právo včas neuplatnil“* (rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 6. 9. 2005, sp. zn. I. ÚS 643/04) a neshledal, že by Instituce zneužila svého práva na úkor Navrhovatele.

K námitce Navrhovatele, že Instituce zavinila neplatnost Pojistné smlouvy a vědomě nezveřejňovala poplatky, finanční arbitr opakovaně odkazuje, že přímý úmysl Instituce poškodit Navrhovatele by musel vyplývat z okolností, za nichž byla námitka promlčení nároku uplatněna a nikoli z okolností a důvodů, z nichž je vznik uplatněného nároku dovozován (srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 13. 3. 2014, sp. zn. 25 Cdo 2593/2011). Nelze přisvědčit ani tvrzení Navrhovatele, že námitka promlčení je nemravná z důvodu množství smluv, které Instituce s klienty uzavřela, nebo systematickosti způsobu, jakým smlouvy uzavírá. Rozpor námítky promlčení by musel vyplývat z konkrétních okolností, za kterých byla námitka promlčení uplatněna ve vztahu mezi Navrhovatelem a Institucí týkajícím se Pojistné smlouvy. V řízení přitom nebylo prokázáno, že by se Instituce nechovala v souladu se smlouvou, kterou považovala za platnou, nebo že by nebyla připravena Navrhovateli plnit v případě nastalé pojistné události; při ukončení Pojistné smlouvy vyplatila Navrhovateli odkupné. Neplatnosti Pojistné smlouvy se dovolává Navrhovatel (a nikoli Instituce) po téměř třech letech od jejího ukončení. Sám Navrhovatel přitom k návrhu na zahájení řízení přiložil veřejně dostupný článek z roku 2005 s názvem „Kauza Dynamik (Plus)“, na základě kterého se mohl již v roce 2005 dozvědět, že s produktem Dynamik Plus se pojí náklady, které nejsou specifikovány konkrétní částkou ve smluvní dokumentaci.

Finanční arbitr v Nálezu na základě shromážděných podkladů dovodil, že uplynutí promlčecí doby Navrhovatel zavinil, když již od roku 2013 disponoval znalostí o skutkových okolnostech relevantních pro uplatnění jeho tvrzeného práva u soudu. Za situace, kdy se Navrhovatel o uplynutí promlčecí doby sám přičinil, nemůže zánik nároku představovat pro Navrhovatele ani nepřiměřeně tvrdý postih ve srovnání s jím uplatňovaným právem, který by byl takové intenzity, aby odůvodnil extrémní zásah do principu právní jistoty v podobě nepřipuštění námítky promlčení.

K námitce Navrhovatele, že by finanční arbitr měl zohlednit specifický charakter investičního životního pojištění co do postavení smluvních stran a dlouhodobosti produktu, finanční arbitr odkazuje, že zákonodárce včlenil do občanského zákoníku lhůty pro uplatnění práva domáhat se vydání bezdůvodného obohacení (náhrady škody) za účelem zachování právní jistoty ve vzájemných vztazích, jakož i k ochraně legitimního očekávání. Pod spravedlivým a rovnovážným uspořádáním práv a povinností vyplývajících z potenciálně neplatné pojistné smlouvy není možné bez dalšího spatřovat jen právo na vrácení toho, co si smluvní strany vzájemně plnily; naopak je potřeba brát v úvahu veškerá zákonná i smluvní práva a povinnosti, která se na posuzovanou situaci vztahují, a to včetně ustanovení o promlčení.

Finanční arbitr ani po opakovaném posouzení skutkových okolností a všech souvisejících aspektů vznesené námítky promlčení nezjistil, že by nasvědčovaly tomu, že Instituce námítku promlčení zneužila v rozporu s jejím zákonným účelem nebo že by Navrhovateli ve včasném uplatnění nároku bránily závažné skutečnosti. Finanční arbitr odkazuje na odůvodnění v části 7.7. Nálezu.

5.3. *Návrh na určení neplatnosti Pojistné smlouvy*

Určení neplatnosti smlouvy samo o sobě, tedy aniž by bylo možné z něj dovodit a přiznat právo na plnění, je možné pouze tehdy, pokud na tomto určení prokáže účastník řízení, resp. v posuzovaném případě Navrhovatel, právní zájem (srov. § 142 odst. 1 správního řádu, příp. analogicky § 80 občanského soudního řádu). Podle § 24 zákona o finančním arbitrovi se v řízení před finančním arbitrem postupuje podle zákona o finančním arbitrovi a podle správního řádu, nestanoví-li zákon o finančním arbitrovi jinak. Zákon o finančním arbitrovi pravidla pro rozhodování o návrzích na určení nebo na plnění neupravuje, proto se použije úprava správního řádu, kde podle § 142 odst. 1 správního řádu platí, že „[s]právní orgán v mezích své věcné a místní příslušnosti rozhodne na žádost každého, kdo prokáže, že je to nezbytné pro uplatnění jeho práv, zda určitý právní vztah vznikl a kdy se tak stalo, zda trvá, nebo zda zanikl a kdy se tak stalo“. Finanční arbitr nepostupuje podle § 142 odst. 1 správního řádu tehdy, jestliže „může otázku jeho vzniku, trvání nebo zániku řešit v rámci jiného správního řízení“ (§ 142 odst. 2 správního řádu).

Finanční arbitr nerozporuje tvrzení Navrhovatele, že § 142 odst. 1 správního řádu upravuje otázku prokázání právního zájmu na vydání deklaratorního rozhodnutí, v Nálezu finanční arbitr z § 142 odst. 1 správního řádu vycházel. Protože je však rozhodnutí finančního arbitra přezkoumatelné soudem, nikoli v režimu přezkumu správního rozhodnutí podle zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů, ale v režimu zvláštního přezkumu podle části páté občanského soudního řádu, posuzoval finanční arbitr „nezbytnost“ právního zájmu na požadovaném určení analogicky „naléhavému právnímu zájmu“ k určovací žalobě ve smyslu § 80 občanského soudního řádu, který stanoví: „*Určení, zda tu právní poměr nebo právo je či není, se lze žalobou domáhat jen tehdy, je-li na tom naléhavý právní zájem*“. Finanční arbitr v daném případě žádnou mezeru v zákoně, kterou by mohl překlenout za použití argumentu *per analogiam*, neřešil.

Samotné správní soudy vycházejí při hodnocení naplnění podmínek „nezbytného“ právního zájmu z právních názorů k § 80 občanského soudního řádu, což jen podtrhuje podobnost podmínek vyžadovaných pro vydání deklaratorního rozhodnutí podle správního řádu a občanského soudního řádu. Finanční arbitr odkazuje např. na závěry Krajského soudu v Plzni v rozhodnutí ze dne 29. 2. 2016, sp. zn. 30 A 121/2014, který k řízení o určení

právního vztahu podle § 142 správního řádu dovodil, že „[z]vláštní pozorností si tu zaslouží zákonná podmínka „kdo prokáže, že je to nezbytné pro uplatnění jeho práv“. Ohledně ní zaujala odborná literatura tyto názory: „Žadatel musí v řízení prokázat, že vydání deklaratorního rozhodnutí v určité věci je nezbytné pro uplatnění jeho práv, tedy např. pro uplatnění jeho práv v jiném správním řízení nebo v jiném řízení před orgánem veřejné moci. V § 142 odst. 3 je stanoveno, že pro dokazování v řízení o určení právního vztahu platí obdobně ustanovení § 141 odst. 4, tedy ustanovení o způsobu dokazování ve sporném řízení. V řízení o určení právního vztahu tedy důkazní břemeno a povinnost zjišťovat podklady pro rozhodnutí leží zejména na žadateli, který musí prokázat, že je vydání deklaratorního rozhodnutí nezbytné pro uplatnění jeho práv. To eliminuje možnou „inflaci“ deklaratorních rozhodnutí, resp. to, aby byla deklaratorní rozhodnutí vydávána jaksi „preventivně“, tzn. aniž by byla pro žadatele aktuálně potřebná.“ [Josef Vedral: Správní řád. Komentář. 2. vyd. Praha 2012, str. 1099] a „Další podmínkou pro zahájení řízení o určení právního vztahu a vydání deklaratorního rozhodnutí je, že je to nezbytné pro uplatnění práv žadatele. Jinak řečeno, žadatel vydání rozhodnutí nutně potřebuje pro svůj další postup a nejde mu o to „mít pouze listinu s razítkem“. Toto omezení slouží k tomu, aby nebyly řešeny spory akademické či věci, které již nejsou nijak aktuální, nebo věci, které nemají pro nikoho význam. Je věcí účastníka, resp. žadatele, aby předložil takové důkazy, na jejichž základě bude moci správní orgán v jeho právní moci rozhodnout.“ [Lukáš Potěšil a kol.: Správní řád. Komentář. 1. vyd. Praha 2015, str. 642]. K podmínkám řízení o určení právního vztahu podle § 142 správního řádu se Poradní sbor ministra vnitra ke správnímu řádu vyjádřil takto: „Výše popsané podmínky řízení o určení právního vztahu jsou obdobné podmínkám podání určovací žaloby podle § 80 písm. c) občanského soudního řádu, a proto lze při zkoumání § 142 správního řádu vycházet přinejmenším analogicky z výkladu a právních názorů vyjádřených v judikatuře k občanskému soudnímu řádu.“ (závěr č. 118 ze zasedání dne 5. 10. 2012). Před civilními soudy se určení, zda tu právní poměr nebo právo je či není, lze žalobou domáhat jen tehdy, je-li na tom naléhavý právní zájem [do 31. 12. 2013 podle § 80 písm. c) o. s. ř., od 1. 1. 2014 podle § 80 o. s. ř.]. K tomu se v odborné literatuře prezentují zejména tyto názory: „Naléhavý právní zájem o určení právního vztahu nebo práva je dán zejména tam, kde by bez tohoto určení bylo ohroženo právo žalobce nebo kde by se bez tohoto určení stalo jeho právní postavení nejistým; žaloba domáhající se určení nemůže být zpravidla opodstatněná tam, kde lze žalovat na splnění povinnosti. ... Určovací žaloby slouží potřebám praktického života a nemohou vést ke zbytečnému rozmnožování sporů. Naléhavý právní zájem na požadovaném určení je proto současně dán jen tehdy, jestliže je (objektivně vzato) způsobilé odstranit stav právní nejistoty žalobce nebo ohrožení jeho práva.“ [Ljubomír Drápal – Jaroslav Bureš a kol.: Občanský soudní řád I. Komentář. 1. vyd. Praha 2009, str. 527 a 528]. [...] Jelikož žalobce neargumentuje žádným konkrétním řízením, kdy se nebo by se kvůli nevydání rozhodnutí podle § 142 správního řádu dostal do nouze tvrzení nebo důkazní nouze, lze mít za to, že neprokázal, že vydání takového rozhodnutí je nezbytné pro uplatnění jeho práv, resp. že je na něm naléhavý právní zájem.“

V Námitkách Navrhovatel argumentoval, že vydání deklaratorního rozhodnutí je nezbytné pro to, aby se mohl domáhat po Instituci sankcí, které mu případně vyměří správce daně z důvodu, že Navrhovatel si snižoval daňový základ neoprávněně. Finanční arbitr předně podotýká, že Navrhovatel v řízení neprokázal, že by využíval v souvislosti s Pojistnou smlouvou daňové výhody. Avšak i za situace, kdy by si Navrhovatel snižoval daňový základ v souvislosti s pojistným zaplaceným za životní pojištění v souladu s § 15 odst. 6 zákona o daních z příjmů, měl by mít Navrhovatel již v okamžiku zahájení řízení před finančním arbitrem uplatněné odpočty dodané z důvodu předčasného ukončení Pojistné smlouvy, a v takovém případě finanční arbitr nevidí racionální důvod, proč by se měl Navrhovatel obávat uložení jakýchkoli sankcí ze strany správce daně.

Navrhovatel nedoložil, že by mu správce daně nějaké sankce v souvislosti s Pojistnou smlouvou uložil nebo že by mu jejich uložení reálně hrozilo. Ani po opětovném posouzení věci v námitkovém řízení finanční arbitr neshledal důvody pro to, aby musel jakkoli měnit svůj

závěr o zamítnutí návrhu na určení neplatnosti Pojistné smlouvy (pojištění již netrvá a smluvní strany nejsou z Pojistné smlouvy navzájem zavázány) z důvodu nezjištění nezbytného (resp. naléhavého) právního zájmu.

5.4. Právo na vyplacení odkupného

Protože se Navrhovatel v řízení před finančním arbitrem výslovně domáhá určení neplatnosti Pojistné smlouvy a vydání bezdůvodného obohacení, protože Instituce nepřevzala pojistné riziko, z důvodu nezpůsobilosti Instituce Pojistnou smlouvu uzavřít, pro absenci podstatných náležitostí Pojistné smlouvy a pro neurčitost Pojistné smlouvy, zejm. v části nákladů, poplatků a rizikového pojistného, finanční arbitr neshledává za účelné opakovaně Navrhovateli vyvracet jeho závěry o použití desetileté promlčecí doby podle § 8 zákona o pojistné smlouvě ve vztahu k nároku na vyplacení odkupného, když se Navrhovatel v řízení před finančním arbitrem domáhá zaplacení částky 25.090 Kč z titulu práva na vydání bezdůvodného obohacení pro tvrzenou neplatnost Pojistné smlouvy, čemuž odpovídá i vyčíslení nároku (ve výši rozdílu mezi vzájemně poskytnutými plněními).

Finanční arbitr odkazuje na § 451 odst. 2 starého občanského zákoníku, že „[b]ezdůvodným obohacením je majetkový prospěch získaný plněním bez právního důvodu, plněním z neplatného právního úkonu nebo plněním z právního důvodu, který odpadl, jakož i majetkový prospěch získaný z nepoctivých zdrojů“.

I v případě, že by finanční arbitr shledal neplatnost pouze v části ujednání o nákladech, poplatcích a rizikovém pojistném, z čehož Navrhovatel dovozuje svůj případný nárok na výplatu odkupného, Instituce by strháváním poplatků a nákladů neoprávněně průběžně snižovala nesplatnou pohledávku Navrhovatele (na výplatu pojistného plnění, odkupného), a průběžně se tak bezdůvodně obohacovala. Současně nelze uvažovat o reálné oddělitelnosti veškerých nákladových ujednání Pojistné smlouvy za současného zachování platnosti ostatních smluvních ujednání, když Instituce (pojišťovna) je podnikatelský subjekt, jehož cílem je vedle poskytování pojistné ochrany současně realizovat vlastní ekonomickou činnost, tedy poskytovat úplatně pojistnou ochranu (případně v kombinaci se správou investice). Pojistná smlouva by tak v případě neplatnosti ujednání o nákladech, poplatcích a rizikovém pojistném byla neplatná jako celek.

Finanční arbitr současně setrvává na závěru v části 7.5. Nálezu, že desetiletá promlčecí doba podle § 8 zákona o pojistné smlouvě by se použila pouze v souvislosti s právem na výplatu pojistného plnění z pojistné události sjednané v životním pojištění.

5.5. K výroku I. Nálezu

Navrhovatel v Námitkách, kterými napadl všechny výroky Nálezu, nepřednesl žádné argumenty, které by měly zvrátit závěr finančního arbitra o tom, že není příslušný řešit spory z jiného než životního pojištění (srov. § 1 odst. 1 písm. e) zákona o finančním arbitrovi: „K rozhodování sporu spadajícího jinak do pravomoci českých soudů je příslušný též finanční arbitr (dále jen „arbitr“), jedná-li se o spor mezi spotřebitelem a pojistitelem nebo pojišťovacím zprostředkovatelem při nabízení, poskytování nebo zprostředkování životního pojištění“, § 54 odst. 1 zákona o pojistné smlouvě: „V životním pojištění lze pojistit fyzickou osobu zejména pro případ smrti, dožití se určitého věku, nebo dne stanoveného v pojistné smlouvě jako konec soukromého pojištění, anebo pro případ jiné skutečnosti týkající se změny osobního postavení této osoby.“). Finanční arbitr i nadále trvá na své nepřislušnosti k řešení sporu Navrhovatele s Institucí v části týkající se pojištění zproštění od placení pojistného (pojištění pro případ nemoci) a úrazového pojištění (pro případ smrti následkem úrazu a trvalých následků úrazu se zahrnutím doby nezbytného léčení tělesného poškození úrazem s progresivním plněním za trvalé následky úrazu), které tvoří jak v zákoně o pojistné smlouvě tak v novém občanském zákoníku samostatné podkategorie pojištění osob vedle životního pojištění, a proto řízení v těchto částech podle § 14 odst. 1 písm. a) ve spojení s § 9 písm. a) zákona o finančním arbitrovi ve výroku I. Nálezu správně zastavil.

6. K výroku rozhodnutí o námitkách

Finanční arbitr nezjistil, že by Instituce vznesla námitku promlčení práva Navrhovatele (na dovolání se relativní neplatnosti Pojistné smlouvy a na vydání bezdůvodného obohacení pro případ absolutní neplatnosti Pojistné smlouvy) v rozporu s dobrými mravy, současně nezjistil, že by měl Navrhovatel právní zájem na samotném určení neplatnosti Pojistné smlouvy. Finanční arbitr neshledal, že by ve věci rozhodl věcně nesprávně, ani že by Nález a řízení, které mu předcházelo, bylo v rozporu s právními předpisy.

Na základě všech výše uvedených skutečností rozhodl finanční arbitr tak, jak je uvedeno ve výroku tohoto rozhodnutí.

Poučení:

Rozhodnutí o námitkách je podle § 16 odst. 4 zákona o finančním arbitrovi konečné. Podle § 17 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi doručený nález, který již nelze napadnout námitkami, je v právní moci (*v případě, že bylo vydáno rozhodnutí o námitkách, nabývá nález právní moci dnem doručení rozhodnutí o námitkách – pozn. finančního arbitra*).

Podle § 244 odst. 1 občanského soudního řádu, rozhodl-li správní orgán podle zvláštního zákona o sporu a nabylo-li rozhodnutí správního orgánu právní moci, může být tatáž věc projednána na návrh v občanském soudním řízení. Podle § 247 odst. 1 občanského soudního řádu musí být žaloba podána ve lhůtě dvou měsíců od doručení rozhodnutí správního orgánu.

Mgr. Monika Nedelková
finanční arbitr

Doručuje se
Navrhovatel – datová schránka zástupce ■
Instituce – datová schránka v93dkf5

